

РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ ТА ПАЛОМНИЦТВО У СУЧАСНИХ УМОВАХ (НА ПРИКЛАДІ ІСЛАМУ)

Матко Ю.О.,

студентка кафедри туризму,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,
e-mail: matkoio@krok.edu.ua

Мелько Л.Ф.,

к.пед.н., доцент, завідувач кафедри туризму,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м.Київ, Україна,
e-mail: ludmilam@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5979-666X>

Релігійний туризм та паломництво є одними із найбільш поширених видів туризму у світі.

М. Кляп та Ф. Шандор визначають релігійний туризм як різновид туризму, «що пов'язаний з наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що прямують до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичайного для них середовища» [1, с.264]. Автори також виділяють різновиди релігійного туризму: паломницький, релігійний, езотеричний, сакральний, які розрізняються за метою подорожі [1, с. 264-265].

Релігійний туризм та паломництво в ісламі займають чільне місце серед найбільш розповсюджених подорожей з релігійною метою. Це пов'язано з тим, що іслам є однією з трьох світових релігій, яка має велику кількість вірян – понад 1,9 млрд. осіб (табл.1).

Мусульмани на сьогодні складають 24,5% від загальної кількості населення планети (7,8 млрд. осіб) [2].

Таблиця 1

Кількість вірян у світових релігіях (на 01.01.2020 р.)

Світова релігія	Кількість вірян	Відсоток від загальної кількості населення
Християнство	2,4 млрд. осіб	31,8 %
Іслам	1,9 млрд. осіб	24,5 %
Буддизм	516,1 млн. осіб	6,6 %

Джерело: [2]

Найбільш мусульманськими регіонами світу є Азія (понад 1,29 млрд. осіб), Африка (понад 563,3 млн. осіб), особливо Близький Схід. Третє місце за кількістю мусульман належить Європі (понад 43,3 млн. осіб), четверте – Американському регіону (понад 4,6 млн. осіб), п'яте – Австралії та Океанії (понад 739,6 тис. осіб) [2]. За кількісними характеристиками країнами з найбільшою кількістю мусульман є: Індонезія, Пакистан, Індія, Бангладеш, Нігерія та ін. (табл.2). На сьогодні кількість вірян, що сповідують іслам у світі зростає, що пов'язано з великою народжуваністю у мусульманських сім'ях.

Таблиця 2

Кількість мусульман у країнах світу (на листопад 2020 р.)

Країна	Загальна кількість населення, млн. осіб	Кількість мусульман, млн. осіб	Відсоток від загальної кількості населення країни
Індонезія	275,8	240,5	87.2 %
Пакистан	211,3	203,9	96.5 %
Індія	1,4 млрд.	201,9	14.4 %
Бангладеш	171,6	154,1	89.8 %
Нігерія	209,9	102,4	48.8 %

Джерело: складено авторами на підставі [2]

Найбільшими релігійними святинами в ісламі є Мекка та Медина, які знаходяться в Саудівській Аравії. Кожен мусульманин має за своє життя, хоча б раз, здійснити хадж (араб. «паломництво»), який входить до «п'яти стовпів ісламу». Він здійснюється на початку дванадцятого місяця мусульманського місячного календаря. Паломники мають відвідати Мекку – головний центр паломництва мусульман, де народився пророк Мухаммед. У головній мечеті Мекки – Аль-Харам («Заповідна мечеть»), знаходиться Кааба – головна святина мусульманського світу. Також паломники мають відвідати Медину – місце поховання Мухаммеда.

Саудівська Аравія – світовий центр релігійного туризму та паломництва в ісламі. Головними чинниками, які сприяли цьому, є: історичний, релігійний, внутрішньополітичний, соціокультурний. У 2018 р. міжнародні туристичні прибуття склали – 15,2 млн. осіб, а дохід від міжнародного туризму – 12 млрд. дол. США [3]. Саме релігійний туризм – є основним видом туризму, який відіграє значну роль в економіці країни.

Довгий час країна була досить закрита для інших видів міжнародного туризму. Але восени 2019 р. у Саудівській Аравії почалась реалізація одного з головних напрямків програми реформ «Бачення 2030 року» – «кікстартового туризму» («Kick start» – «швидкий старт») для розвитку туризму у країні. У цілому програма спрямована на підготовку економіки країни «до епохи після нафти» [4].

З 28 вересня 2019 р. Саудівська Аравія запровадила багаторазові туристичні візи для громадян 49 країн, у тому числі, і України, спростивши правила відвідування країни. Протягом перших десяти днів країну відвідало біля 24 тис. іноземних туристів [4].

Щороку на великий хадж прибувало понад 2 млн. паломників із 180 країн світу. У 2018 р. з України хадж здійснили 130 мусульман – 120 за квотою і 10 на запрошення Саудівської Аравії.

Пандемія внесла свої корективи на відвідування країни у 2020 р., у т.ч. з релігійною метою. У хаджі, який відбувся вкінці липня – на початку серпня, взяли участь близько 10 тис. мусульман, місцевих жителів та іноземців, які проживали у країні. Були прийняті безпрецедентні засоби захисту: соціальна дистанція, маски, забезпечення паломників спеціальним антибактеріальним одягом; допускалися особи, які мали негативний тест на Covid-19. Навколо

головного святилища постійно працювали бригади лікарів та було заборонено торкатися Кааби [5].

Пандемія планерного характеру 2020 р. надзвичайно негативно вплинула на туризм у цілому та релігійний зокрема. Туристична індустрія постраждала на 80-90 %. Перед світовою спільнотою постали нові виклики і загрози, які необхідно вирішувати виключно спільними зусиллями.

Список використаних джерел:

1. Кляп М.П. Сучасні різновиди туризму: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 334 с.
2. Население Земли. URL: https://countrymeters.info/ru/World#population_2020 (дата звернення: 04.11. 2020).
3. UNWTO. International Tourism Highlights, 2019. 23 р. URL: https://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2019.pdf (дата звернення: 04.11. 2020).
4. Саудовская Аравия приняла первых туристов. URL: <https://tsn.ua/ru/tourism/saudovskuyu-araviyu-posetilo-24-000-turistov-v-techenie-desyati-dney-1423524.html> (дата звернення: 04.11. 2020).
5. У Саудівській Аравії завершився хадж із рекордно малим числом учасників. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-u-sauidivskij-araviji-zavershyvsya-hadzh/30763410.html> (дата звернення: 04.11. 2020).